

Vordingborg Gymnasium & HF

Projekt navn: Klasserumskultur og klasseledelse

Projektnr: 129602

Projektansvarlig: Mette Abildgaard

1. Indledning

Vordingborg Gymnasium er et provinsgymnasium og har et meget stort opland, og flere elever har lang rejsetid til skole. Mange elever er den første i familien, som får en studentereksamen, og andelen af gymnasiefremmede er ca. 50% i HF og 25% i STX.

Vi de sidste år haft stor fokus på fravær, og teamledere, studievejledere og lærere arbejder tæt sammen med at holde øje med den enkelte elev og iværksætte forskellige hjælpeforanstaltninger.

Gennemførelsesprocenter:

	2011	2012
HF	87%	82%
STX	83%	80%

Siden 2006 har skolen gennemført elevtrivselsundersøgelser, og generelt har trivslen været stigende. Der har gennem årene været markant forskel på trivslen i STX og HF men denne forskel er blevet mindre. Ligeledes er der stor forskel på trivslen i de enkelte klasser.

De sidste 2 år har vi deltaget i projekt Netwerk, som er et samarbejde mellem Maryfonden og Ventilen. Projektets fokus er trivsel herunder tryghed i skolestarten og forebyggelse af ensomhed. Med det projekt arbejder man i klasserne både med trivsel på klasseniveau men også på individniveau ved at udvikle inkluderende undervisningsformer.

Problemformulering:

Hvordan skaber vi læringsmiljøer, som inkluderer alle elever men samtidig også motivere den enkelte elev til at gennemføre uddannelsen så godt som muligt? Og kan disse læringsmiljøer også mindske frafald og øge elevernes trivsel?

2. Formål

Vi ønskede at øge elevernes trivsel og studievaner samtidig med, at vores skolestart trængte til en nytænkning. I forbindelse med et andet UVM projekt, gymnasiefremmede elever, havde vi udviklet et koncept for både studieteknik og læsescreeninger og –kurser. Disse forhold skulle blive en del af vores skolestart fremover, idet vi ønskede at sikre eleverne de rette studieværktøjer i forbindelse med overgangen til en ungdomsuddannelse.

Maryfonden henvendte sig til skolen med tilbud om at være pilotskole i forbindelse med udviklingen af Projekt Netwerk. Her så vi muligheden for at være med til at afprøve et koncept med fokus på skolestart, trivsel og ensomhed. Formålet i Projekt Netwerk er at øge bevidstheden om vigtigheden af alle elevers trivsel i klasserummet. Vi blev pilotskole i Projekt Netwerk i skoleåret 12-13, hvor vi fulgte deres koncept og deltog i følgeforskning.

På skolen har vi de senere år også oplevet et stigende fravær og frafald, som vi ønsker, at alle på skolen arbejder mere bevidst med.

Derudover er vi lige indtrådt i Ny Nordisk Skole samarbejdet, hvor vi sammen med ZBC, 10. klassecentret og ungdomsskolen ønsker at iværksætte et forløb til afhjælpning af overgangsvanskeligheder.

3. Vidensgrundlag og antagelser

Studievejledere og ledelse har gennem længere tid diskuteret årsager til fravær og frafald. Generelt har vi den antagelse, at mistrivsel og ensomhed fører til fravær og frafald. Et forholdsvist stort antal elever har en del fravær, som vi i nogle tilfælde ikke får ændret på sammen med eleven, og i værste fald fører det til en udmeldelse. Derudover er der som regel ret stor forskel på velfungerende klasser og de klasser, som ikke fungerer specielt godt. Hvilke mekanismer er årsag til dette, og kan vi som skole påvirke klasserumskulturen i en positiv retning?

Vi er derfor i høj grad undersøgende i forhold til både klasseniveau men også individniveau. Kan vi sammen med eleverne skabe rammerne for en inkluderende klasse, hvor hver enkelt elev trives og dermed udvikler sig optimalt? Vi antager derfor, at trivsel og læring hænger nøje sammen ligesom trivsel og tilstedeværelse. Vores hypoteser er, at større trivsel skaber bedre læringsmiljøer, som mindsker fraværet og sikrer bedre eksamener.

4. Beskrivelse af det konkrete forløb og de metoder der har været brugt

I foråret 2012 valgte vi at ændre introdagene og skolestarten for vores kommende elever. Vi blev tilbudt at deltage i projekt Netwerk i skoleåret 12/13, og vores syv 1g klasser og to 1 hf klasser deltog. Vi ændrede således vores introdage for de nye elever og fulgte Netwerks koncept. I løbet af maj 2012 deltog 9 teamledere i kursus hos Netwerk, således at de var bekendte med materialer og hjemmeside. Kursusforløbet varede en dag, hvor materiale og hjemmeside blev gennemgået, og hver enkelt teamleder fik password til Netwerks hjemmeside. På hjemmesiden har den enkelte lærer dermed adgang til inspirationsmateriale, PowerPoints og videoklip, som alt sammen kan bruges i de forskellige lektioner. Materialet er bygget op med 6 lektioner, hvor der er fokus på forskellige forhold vedr. trivsel og klasserumskultur. På skolen besluttede vi, at de nye klasser skulle starte skoleåret, inden de gamle elever mødte, således at de nye elever kunne have skolen for sig selv. Dette skulle være med til at understøtte trygheden ved skolestart. De nye elever var således på skolen torsdag og fredag, hvor tiden var delt mellem teamledere og introledere, dvs. 2g elever. Vores 2g introledere var ligeledes gjort bekendte med ideerne i projekt Netwerk, så de kunne understøtte det i deres introduktionstimer.

På første skoledag modtog teamlederne de nye elever i klasserne, hvor der var dækket op med navneskilte, og hvor eleverne var delt i makkerskabspar og netværksgrupper. Dette er et af hovedprincipperne i projekt Netwerk, at eleverne har en fast makker og en fast gruppe, som de så bruger til par- og gruppearbejde i alle timer.

Både ledelse, studievejledere og teamledere var med til at planlægge det nye introforløb med udgangspunkt i Netwerks materiale.

Teamlederne nåede i løbet af introdagene de første 2 lektioner i materialet. De næste lektioner blev afviklet frem til efterårsferien i en særlig teamledertime, som vi fik plads til i skemaet. Eleverne fik nye makker og grupper efter en måned og igen omkring efterårsferien.

I de øvrige teamledertimer samt fagtimer blev studieteknik introduceret og fulgt op af faglærerne i deres egne timer. Det er meget vigtigt, at de enkelte faglærere følger op på generelle forhold vedr. studieteknik, da eleverne er nødt til at vide, hvilke særlige forhold, der er gældende i de enkelte fag. Det var vigtigt for os at prøve at sikre os, at eleverne fik så gode studievaner som muligt fra starten af.

Læsescreeninger og læsekurser blev udviklet, og alle nye 1g og 1hf elever blev læsescreenet. Ca. 70 elever blev efterfølgende tilbudt et læsekursus på 8 timer, og alle elever øgede deres læsehastighed markant. Elever med en læsehastighed under 150 ord i

minuttet blev tilbudt læsekurset, og vi opfordrede kraftigt til deltagelse ved også at informere forældrene om tilbuddet. Det skulle helst være svært at afslå.

Studievejledere og ledelsen udarbejdede et nyt koncept for hurtig indsats herunder forældreinddragelse overfor fravær. Konceptet bygger på tæt samarbejde mellem teamleder og studievejleder i forhold til at reagere lige så snart en elev er fraværende. Eleven kontaktes og der sendes besked hjem, hvis elever er under 18 år. I det hele taget er vi optaget af, at der sikres kontakt mellem elev og studievejleder eller teamleder, når en elev er fraværende, så der kan ændres på fremmødet, og så eleven kan komme på rette kurs hurtigst muligt. I den forbindelse har vi et tæt samarbejde med UU om de elever, som er frafaldstruede.

Skolen havde samtidig fokus på inkluderende arbejdsformer f.eks. Cooperative Learning. Ca. 1/3 af lærerne var på kursus i Cooperative Learning i efteråret 2012, og senere fik interesserede mulighed for et op følgende kursus. Ideen med Cooperative Learning er, at alle elever er aktive samtidig, og at den enkelte elev opnår mest mulig læring. En del af øvelserne bygger på, at eleverne er delt i 4 mands grupper alt efter niveau og faktisk også har faste pladser. På skolen ønskede vi ikke at presse lærerne til at bruge disse principper, men en del lærere har valgt at indarbejde mange af CL strukturerne og øvelserne i deres undervisning.

Det har ligeledes været en del af projektet at sikre kvalificeret overgang for den enkelte elev, både i forbindelse med overgangen fra folkeskole til grundforløb men også overgangen fra grundforløb til studieretningsforløb. Hos os skifter et forholdsvis stort antal elever klasse i forbindelse med det endelige studieretningsvalg. Derfor valgte vi, at 6. januar 2013 skulle være en studieretningsdag, hvor eleverne blev blandet igen i nye makkerpar og netværksgrupper. Derudover blev dagen brugt på at introducere mulige former for tværfagligt samarbejde i studieretningerne, og eleverne skulle arbejde i deres nye grupper og par med arbejdsopgaver, som styrker sammenholdet i en nyetableret klasse.

I forbindelse med Ny Nordisk Skole har vi også haft fokus på overgangen fra folkeskole til gymnasium & HF. Vi har indgået i et samarbejde med 10 klassecentret, ungdomsskolen og ZBC om at iværksætte et projekt Camp Uturn for elever, som kunne have brug for opkvalificering i dansk, engelsk eller matematik inden start på ungdomsuddannelse. I foråret 14 har der således været ca 20 elever knyttet til Camp Uturn, hvor undervisningen har været på små hold og har været et samarbejde med undervisere fra både folkeskolen og STX/HF og HHX/HTX. Hovedformålet har været, at elever frivilligt skulle tilmelde sig, hvis de var nervøse for enten fagligheden eller usikre socialt set. Mødet med undervisere og elevambassadører fra ungdomsuddannelserne skulle være med til at afdramatisere starten på en gymnasial ungdomsuddannelse.

5. Evalueringsmetode/evalueringsdesign

Skolen har i flere år arbejdet med eleverevalueringer både foretaget af professionelt firma med landsdækkende resultater og interne evalueringer.

Vi har evalueret både introdage og Projekt Netwerk i 2012 og 2013. I efteråret 2012 deltog alle skolens elever i en stor elevtrivselsundersøgelse foretaget af Ennova sammen med en del andre gymnasieskoler. Elevtrivsel opgøres for hver enkelt klasse og for skolen samlet set. 1g klassernes evalueringer vedlægges som bilag. Elevernes perspektiv kommer på denne måde klart til udtryk gennem disse evalueringer. For at sikre så høj svarprocent som muligt, bliver klasserne bedt om at udfylde spørgeskemaet i undervisningstiden.

Med henblik på at uddybe elevernes perspektiv yderligere har vi gennemført fokusgruppeinterview med elever fra en 1g klasse og fra en 1hf klasse. Klasserne var interessante, da 1g klassen var helt i top mht elevtrivsel, og 1hf klassen var interessant, da de havde fulgt Projekt Netwerk meget nøje, da de var udtaget til følgeforskningen. Fokusgruppeinterview er en god måde at få uddybet tendenser fra generelle evalueringer og sikre, at eleverne får mulighed for at uddybe både ris og ros.

I efteråret 2013 har vi gennemført vores egen elevundersøgelse og for 1g'ernes vedkommende drejer det sig om en evaluering af grundforløbet. I denne evaluering er der fokus på overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelse og dermed starten på oplevelsen af grundforløbet herunder studieteknik og arbejdsvaner. Ligeledes spørges der til overgangen fra grundforløbet til studieretningsforløbet. Disse evalueringer har skolen foretaget i flere år, og derfor er der mulighed for at se en udvikling i forhold til tidligere. Dvs på hvilke områder er der sket forbedringer, og hvor er der stadig plads til forbedringer.

Derudover er projekt Netwerk evalueret af teamlederne i vinteren 12/13 med forslag til justeringer for det kommende år.

Da skolens to hf klasser var udtaget til følgeforskning af Projekt Netwerk, har vi ligeledes haft adgang til evalueringresultatet derfra, som dog ikke omtaler vores hf klasser specifikt men indeholder bla nogle anbefalinger til ændringer fra centralt sted.

6. Resultater og erfaringer

Efter at have arbejdet med den nye struktur for skolestart i 2 år er vi på skolen overbevidste om, at eleverne skal have faste og trygge rammer ved skolestart og f.eks. ikke være overladt til selv at træffe beslutninger om, hvor man sætter sig første skoledag og hvem man skal arbejde sammen med i den første tid.

Det første år var vi meget fokuseret på at anvende alt materialet fra Projekt Netværk og i den forbindelse havde lanceringen af projektet fokus på ensomhed, dvs målet var at sikre, at ingen elever oplevede ensomhed i klassen eller på skolen. Klasserne skulle rustes til at kunne rumme mangfoldighed og lære at være opmærksomme på hinandens trivsel og dermed foregribe, at nogen skulle blive ensom. Ordet ensomhed gik igen i meget af materialet, og teamlederne blev hurtige enige om ikke at fokusere så meget på ensomhed. Hvis projektet skulle appellere til den enkelte elev, skulle fokus være på fællesskab og tryghed i stedet for. En studievejleder nævnte på et PR møde, at projektet ikke skulle hedde projekt ensomhed men projekt fællesskab for dermed at fokusere på det positive element i stedet for på det negative element. Vi tror, at denne ændring af fokus har haft meget stor betydning for implementeringen af projektet og elevernes modtagelse af projektet.

Klasseevalueringerne viser meget stor spredning på de enkelte nye klasser. Vi har valgt at gennemføre fokusinterview med 4 elever fra den 1g klasse, som havde meget høj trivsel og med 3 elever fra den ene af hf klasserne. Fra interviewet med eleverne fra 1g klassen fremgår følgende vedr. makkerskabspar og netværksgrupper i forbindelse med skolestarten:

Interviewer: Hvordan var jeres skolestart?

Elev 4: Gruppen var en slags base, tryghed og lettelse.

Elev 2: Rigtig godt med netværksgrupper – kendte ikke nogen. Godt at grupperne blev skiftet.

Elev 1: godt med både makker og netværksgrupper – blev sat til at snakke med nogle man ikke kendte.

Elev 4: Vi lærte at tage hensyn til hinanden.

Eleverne peger dermed entydigt på, at makkerskabspar og netværksgrupper sikrer trygheden men også, at man kommer til at tale med dem, som man ikke kender. De 3 hf elever er helt enige med de 4 stx elever:

Elev 2: husker at der var tænkt over hvor vi skulle sidde. Trygt. Godt at lære mange forskellige at kende stille og roligt.

Elev 3: man lærte hurtigt hinanden at kende

Elev 1: ja, det var rart.

Vi kan dermed konkludere, at trygheden kan sikres ved skolestart, og at den er utrolig vigtig for eleverne.

Lærernes rolle er bestemt heller ikke uvæsenligt i forhold til det at skabe et godt klasserum. Stx eleverne svarer følgende på spørgsmålet om, hvad et godt læringsmiljø er?:

Elev 2: god kemi med lærere, sammenhold i klassen, tryghed mellem lærer og elever

Elev 3: forskellige arbejdsformer. Ikke samme forhold til lærerne

Elev 1: det er ikke tungt at arbejde, når man har det godt med læreren.

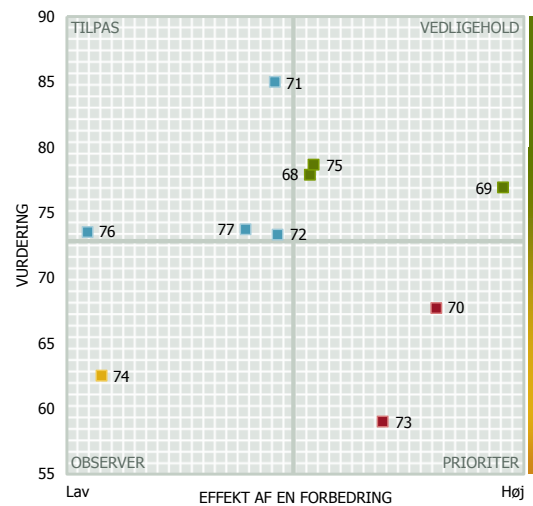
Elev 4: også at man har respekt for læreren. Og det faglige niveau skal være ok

Og hf eleverne supplerer med følgende:

Elev 1: gerne mere ro, der er meget larm i klassen. Variation i undervisningen, som i matematik

Elev 2: lærerne skal skrive det væsentlige på tavlen. Ikke udelukkende klasseundervisning.

Hf eleverne peger hermed på didaktiske principper som variation i undervisningen og kvalitet i tavlenotater, men de peger også på, at der skal være arbejdsro i timerne. Elevtrivselsundersøgelsen fra 2012 nævner arbejdsro, som et af de parametre som skolen bør være opmærksom på fremover. Rapporter nævner endvidere, at hvis skolen og underviserne arbejder med variation, så er det noget, som vil kunne højne elevernes trivsel. Vi valgte derfor også at udbyde flere kurser i Cooperative learning for at give lærerne endnu flere redskaber i tilrettelæggelsen af undervisning men også for at nytænke undervisningen og arbejdsformerne. I løbet af det sidste år har ca 20 lærere været på kursus i Web 2.0, og de bruger nu disse redskaber til dels at øge læringen men også for at skabe variation i undervisningen. Elevtrivselsundersøgelsen viser endvidere, at skolen bør fokusere på motivation.

PRIORITER

- 70. Lærernes/undervisernes evne til at formidle stoffet
- 73. Lærerne/underviserne motiverer mig

VEDLIGEHOOLD

- 68. Lærernes/undervisernes faglige dygtighed
- 69. Lærernes/undervisernes engagement i undervisningen
- 75. Lærerne/underviserne overholder aftaler

TILPAS

- 71. Lærerne/underviserne er godt forberedte
- 72. Lærerne/underviserne anvender opdateret viden og materialer
- 76. Lærerne/underviserne kommer til tiden
- 77. Lærerne/underviserne giver plads til humor i undervisningen

OBSERVER

- 74. Lærerne/underviserne giver ofte tilbagemeldinger på mine præsentationer og min arbejdsindsats

Vi har nu gennemført 3 runder af vores læsekurser og hvert år oplevet, at de 8 timers træning har meget stor effekt på de deltagende elever. Ud fra evalueringer kan man se, at over halvdelen af eleverne selv mener, at de har haft stort udbytte af læsekurserne. Slut-screeningerne har hvert år vist, at alle elever opnår en bedre læsehastighed eller en større sikkerhed i at få det optimale udbytte af læsningen af en tekst. En elev bemærker følgende om læsekurset:

"Jeg synes det var svært at vide om det man gjorde var rigtigt. Det kunne godt være svært at se om man havde udviklet sig – men det har jeg! Jeg ved ikke om tiden har, det halter stadig lidt med forståelsen og at følge med i det tempo, men jeg synes i hvert fald at det er mere overskueligt at læse og at gå i gang med at læse! Tak for et godt kursus! Fortsæt endelig!"

Det er vores erfaring, at vi er nødt til at presse nogle af eleverne til at deltage i læsekurset, da nogle af de 8 timer kan være placeret efter normal skoletid. Vi gør os stor umage for at placere de fleste timer indenfor normal skoletid, men det kan ikke altid lade sig gøre. Nogle elever forsøger at undslå sig ved at sige, at de har klaret sig godt i folkeskolens læseprøve, men vi har som regel held til at overtale de fleste til at gennemføre kurset. Vi gør meget ud af at forklare eleverne, at de får teknikker, som skal lette deres læsning igennem de næste 2 eller 3 år. Det er ikke vores oplevelse, at eleverne oplever en stigmatisering, tværtimod har vi sidste år oplevet, at en del elever ønskede at deltage, selvom deres læsescreeninger ikke pegede på lav læsehastighed.

Overgangen fra grundforløb til studieretning opleves som problematisk af en del elever, selvom vi starter forfra med makkerskabspar og netværksgrupper. Eleverne oplever, at de skal forlade de trygge klasser, som kun lige er etableret. Vi har ikke fundet løsningen på dette problem og tror heller ikke, at der for alvor er en løsning på problemet. Så længe eleverne først endeligt skal vælge studieretning 1. december, så kan et klasseskift ikke undgås. En elev udtaler følgende i grundforløbsevalueringen:

"Jeg synes man skal finde en anden måde at gøre det på. Man bruger så meget tid på at få et fantastisk sammenhold i den klasse man kommer ind til i starten af gymnasiet. Jeg har en personlighed der passede perfekt til min forhenværende klasse og det er der mange andre der har det på samme måde. Men da vi skiftede klasse var det bare lige på og hårdt. Jeg føler man ikke nåede at lærer hinanden at kende, så jeg kendte først alle navnene på min nye klasse ugen inden vinterferien. Man kunne godt, den første uge efter juleferien, gå lidt mere op i få de nye til at føle sig mere velkomne i de nye klasser".

Eleven her peger på det utrygge i at skifte klasse og det ulogiske for eleverne i, at man bruger meget tid på socialisering i efteråret for så at bryde det op til januar. En del af svaret er dog, at den socialisering som eleverne oplever i starten af forløbet, forhåbentligvis kan gavne dem også ved studieretningsskiftet. Som sagt kan vi ikke løse

dette problem, men vi kan arbejde på at gøre studieretningsstarten endnu bedre og holde endnu mere øje med de elever, som føler det er svært at komme ind i nye klasser. I forbindelse med studieretningsvalget bruger vi meget tid på at tale med de elever, som ikke kan få opfyldt deres første prioritet. Måske bruger vi for meget tid på at tale med de elever og er måske med til at dyrke problemet mere end gavnligt, så vi overvejer at ændre procedure næste gang, eleverne vælger endelig studieretning.

I forbindelse med Ny Nordisk Skole samarbejdet har vi deltaget i et Camp Uturn projekt sammen med ungdomsskolen, ZBC samt undervisere fra folkeskolerne. Projektet er ikke endeligt evalueret af deltagerne endnu, men vi har dog nogle erfaringer. Ca 25 elever havde tilmeldt sig Camp Uturn for at opkvalificere deres kundskaber i matematik, dansk eller engelsk. På første undervisningsgang blev de 3 fag præsenteret, og eleverne blev kort introduceret til hvilke områder, fagene ville arbejde med. I matematik blev der foretaget en screening blandt alle elever. Resultatet var, at 5 elever valgte at arbejde videre med engelsk og resten med matematik. Ingen valgte således dansk.

Indtil videre er det vores oplevelse, at eleverne har haft en nogenlunde stabil mødefrekvens i de 8 uger, som Camp Uturn har været her i foråret, og de har mundtligt tilkendegivet, at de har fået udbytte af undervisningen.

Planlægningen af undervisningen foregik som et samarbejde mellem undervisere på ungdomsskolen, folkeskolen og ungdomsuddannelserne. Det er vores erfaring, at det kræver forholdsvis stram styring af planlægningen, hvis den skal foregå effektivt og frugtbar. Undervisningen i Camp Uturn har foregået fra kl 15.30 til 17.30, og det er ikke altid let at finde undervisere, som kan og er interesseret i at undervise på dette tidspunkt.

Overordnet set er det indtil videre vores opfattelse, at Camp Uturn er lykkedes i at give de kommende elever en indsigt i ungdomsuddannelserne og deres undervisere samtidig med, at de er blevet løftet fagligt og har fået afdramatiseret det at starte på en ungdomsuddannelse. I løbet af efteråret vil det vise sig, om det var de rigtige elever, som deltog i denne opkvalificering og om det er lykkedes at få dem forberedt bedst muligt.

7. Opsamlende og videre arbejde

Vi er helt sikre på, at vi vil fortsætte med projekt Netwerk i forbindelse med modtagelsen af nye elever og ved studieretningsstarten. Vi ønsker bestemt fortsat at fokusere mest på fællesskab og ikke så meget på ensomhed, således at vi fra starten af fremstår som en positiv skole med fællesskab og engagement. Eleverne har ligeledes givet udtryk for, at de ikke har kunnet forstå, at der var så meget fokus på ensomhed.

Vi er klar over, at det kræver en del påmindelser at få alle lærere til at bruge makkerskabspar og netværksgrupperne, men vi har i år set, at når teamlederen jævnligt sender tilbagemeldinger til den øvrige lærergruppe, så husker de fleste lærere projekt

Netværk og støtter det. Der er hvert år nye teamledere som kommer til, og dermed sikrer vi, at flere og flere lærere stifter kendskab til Projekt Netværk, hvilket er vigtigt, da man som lærer får en helt anden indsigt i projektet, når man er teamleder.

Vi fortsætter ligeledes med læsekurserne, da de har været en stor succes. Muligvis ændrer vi på tidspunktet for opstarten, da et par lærere i år har færdiggjort læsevejlederuddannelsen og har fået input til organisering og gennemførelse af et læsekursus. I uge 27 har vi valgt at holde 3 kursusdage for lærerne, hvor den ene dag skal indeholde kursus i faglig læsning. På den måde ønsker vi, at alle lærere øger bevidstheden om de udfordringer, som nogle elever har i forhold til læsning.

Vores teamleder får også i uge 27 et kursus i at være mentor/tutor for elever, og på den måde, håber vi at kunne ruste teamlederne endnu bedre til at være opmærksomme på elever, som ikke trives. Det er et kursus i bl.a. samtaleteknik og introduktion til forskellige samtaleredskaber i den forbindelse. Med dette håber vi, at mistrivsel opdages og håndteres i tide. Ligeledes forventer vi at kunne styrke tutorsamtalerne i hf.

Vi har desværre ikke fundet løsningen på studieretningsskiftet og opstarten i de nye klasser, men vi vil fortsætte med at arbejde på at få dette til at fungere til elevernes tilfredsstillelse.

Vi fortsætter arbejdet med de inkluderende arbejdsformer som Cooperative Learning og anvendelse af IT værktøjer, da det er vores erfaring, at både elever og lærere mener, at disse arbejdsformer engagerer og aktiver eleverne. Samtidig er disse arbejdsformer med til at skabe et inkluderende miljø i klasserne.

8. Koncepter og anbefalinger

Vi vil helt klart anbefale andre skoler, at bruge Projekt Netværk i forbindelse med skolestart og med henblik på at skabe et inkluderende klasserum lige fra starten af. Projekt Netværk har udviklet et koncept, som skoler kan tilmelde sig og dermed få adgang til materiale og strukturen i projektet.

Vi har allerede delagtiggjort andre skoler i vores erfaringer med læsekurset, og vi kan kun anbefale andre skoler at iværksætte noget lignende. Vores udgangspunkt har været, at eleverne har en enorm læsemængde i løbet af de 2 eller 3 år og med læsestrategier og øget læsehastighed, kan vi hjælpe mange elever lettere igennem skoletiden. Det har også været vores erfaring, at læsekurserne med fordel kan afholdes og gennemføres af andre lærere end læsevejledere. Vi har haft sprog-lærere, naturvidenskabelige lærere og samfundsfagslærere med i læsekurserne. Fordelen med dette er, at eleverne oplever, at læsning er vigtig og relevant i alle fag.

I forbindelse med fravær og frafald spiller det skriftlige arbejde en stor rolle, da mange elever har problemer med at få skrevet og afleveret alle opgaver. Nogle af eleverne har givetvis svært ved det faglige i at skrive opgaverne, og andre har svært ved at tage sig sammen til at skrive dem. Fremover bliver skriftlighed et stort udviklingsprojekt, og på skolen er vi i gang med flere tiltag bl.a. omlagt skriftlighed. Næste skoleår påtænker vi, at omlægge en stor del af det skriftlige arbejde i fagene dansk, engelsk og matematik i vores 1hf klasser. Ved at gøre dette håber vi, at flere hf'ere kommer bedre igennem forløbet, da de kommer til at skrive mange af opgaverne i skoletiden. Samtidig lægger dette op til, at lærerne arbejder med skriftligheden på en anden måde, f.eks. med progression, stilladsering og retteark.